

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas No.:1965/38

Karar No.:1966/7

Karar tarihi:8/2/1966

Resmi Gazete tarih/sayı:18.4.1966/12277

Dâvacı: Cumhuriyet Senatosunun 34 üyesi,

Dâvanın konusu: Türkiye Büyük Millet Meclisi Teşkilâtına dair olan 5509 sayılı Kanuna ek 6341 sayılı Kanunun 1 nci maddesini değiştiren 16/7/1965 günlü ve 695 sayılı Kanunun 3 üncü maddesinin, Anayasa'nın 63 üncü ve 84 üncü maddelerine aykırılığı nedeni ile iptaline karar verilmesi istenmiştir.

İlk inceleme : Anayasa Mahkemesi içtüzüğünün 15 inci maddesi uyarınca 5/10/1965 gününde yapılan ilk incelemede, dosyada bir eksiklik bulunmadığı ve başvurmanın, Anayasa'nın 149 uncu ve Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri hakkındaki 22/4/1962 günlü ve 44 sayılı Kanunun 21 inci ve 25 inci maddelerine uygun olduğu anlaşılacakla işin esasının incelenmesine oybirliği ile karar verilmesi üzerine, hazırlanan rapor dâva dilekçesi, sözü geçen 695 sayılı Kanun ve Anayasa'nın konu ile ilgili hükümleri, gerekçeleri, Komisyon raporları ve Meclis görüşme tutanakları okunduktan sonra gereği görüşülüp düşünüldü :

Esasın incelenmesi : Dâva dilekçesinde gerekçe olarak iptali istenen maddenin, Anayasa'da yeri olmayan, bir Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı ihdas etmekte ve ona görev yüklemekte olduğu belirtildikten sonra şöyle denilmektedir :

"I) Anayasamız ve Türkiye Büyük Millet Meclisi :

Anayasamızda (Türkiye Büyük Millet Meclisi) terimi, çift meclisli yasama organını, meclislerini de Cumhuriyet Senatosu ve Millet Meclisi olarak ayrı ayrı belirtmek suretiyle ifade eder ve Anayasa Hukuku terminolojisindeki "Parlamento" teriminin karşılığıdır.

II) Anayasamızda Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Türkiye Büyük Millet Meclisi Birleşik Toplantısı :

Anayasamızın 63 üncü maddesinin birinci fıkrası, Türkiye Büyük Millet Meclisinin Cumhuriyet Senatosu ve Millet Meclisinden kurulu olduğunu belirtmiştir.

Aynı maddenin ikinci fıkrası ise sözünü ettiğimiz meclislerin Anayasa'da gösterilen hallerde birleşik olarak toplanacağını ifade etmektedir. Görülüyor ki Türkiye Büyük Millet Meclisi Birleşik Toplantısı Türkiye Büyük Millet Meclisi toplantısı değil, Cumhuriyet Senatosu ile Millet Meclisinin bir araya gelmesidir. Öyle ise Türkiye Büyük Millet Meclisi terimi Birleşik Toplantıyı ifade etmez.

III) Anayasamızda Meclis Başkanlıkları :

Anayasamızın 84 üncü maddesinin birinci fıkrası Meclislerin Başkanlık Divanlarının teşekkül tarzını düzenlemektedir. Aynı maddenin ikinci fıkrası ise, sadece Cumhuriyet Senatosu ve Millet Meclisi Başkanlarından bahsetmekte ve bunların seçimine ilişkin esasları vazetmektedir. Bu arada belirtmek gerekir ki, birinci fıkradaki Başkanlık divanları da Cumhuriyet Senatosu ve Millet Meclisi Başkanlık Divanlarıdır.

Esas No.:1965/38
Karar No.:1966/7

Maddenin sonuncu fıkrası ise, Türkiye Büyük Millet Meclisi Birleşik Toplantısında Başkanlık Divanının, Millet Meclisi Başkanlık Divanı olacağını belirtmektedir. Demek oluyor ki, Birleşik Toplantının bir seçimli Başkanlık Divanı yoktur. Başkanı ise hiç yoktur. Fakat Millet Meclisi Başkanlık Divanına, Birleşik Toplantı Başkanlık Divanının görevleri verilmiştir.

IV) Anayasamız ve Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı :

(I) inci kısımda Anayasamızın Türkiye Büyük Millet Meclisi terimi ile neyi anlattığını arzetmiştik. Bu esaslar muvacehesinde Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı, Cumhuriyet Senatosu ve Millet Meclisi Başkanı olacaktır (III) üncü kısımda belirttiğimiz gibi Başkanlıklara ilişkin olarak, Anayasamız, 84 üncü maddesinin ikinci fıkrasında, sadece Cumhuriyet Senatosu ve Millet Meclisi Başkanlarından bahsetmekte ve bunlardan ayrı bir Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanına yer vermemektedir. (II nci kısımda ise Türkiye Büyük Millet Meclisi teriminin, birleşik toplantıyı ifade edemeyeceğini izaha çalışmıştık. Kaldı ki, (III) üncü kısımda Birleşik Toplantı Başkanlığında olmadığına işaret etmiş, Birleşik Toplantı Başkanlık Divanı görevinin Millet Meclisi Başkanlık Divanınca yerine getirileceğini ifade etmiştik. Demek oluyor ki Anayasamızda, bir Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı yoktur."

16/7/1965 günlü ve 695 sayılı Kanunun, iptali istenilen 3 üncü maddesi şöyledir :

"Madde 3- Bu kanun hükümlerini Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı yürütür."

Dayandığı gerekçeden anlaşıldığı üzere Dâvacı, bu maddede, sözü geçen kanunun yürütülmesi görevinin Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanına verilmesinin, Anayasa'nın 63 üncü ve 84 üncü maddelerine aykırı olduğunu öne sürmektedir.

Anayasa'nın sözü geçen maddeleri aşağıya alınmıştır :

"Madde 63- Türkiye Büyük Millet Meclisi, Millet Meclisi ve Cumhuriyet Senatosundan kuruludur.

Meclisler, Anayasa'da gösterilen hallerde birlikte toplanır."

"Madde 84- Meclislerin Başkanlık Divanları, o meclisteki siyasi parti gruplarının kuvvetleri Ölçüsünde Divana katılmalarını sağlayacak şekilde kurulur.

Millet Meclisi ve Cumhuriyet Senatosu Başkanları, kendi meclislerince üye tam sayısının üçte iki çoğunluğu ve gizli oy ile ikişer yıl için seçilirler; ilk iki oylamada bu çoğunluk sağlanmazsa, salt çoğunlukla yetinilir. Meclis Başkanlıkları için Meclisteki siyasi parti grupları aday gösteremezler.

Başkanlar ve Başkanvekilleri, üyesi buldukları siyasi partilerin veya siyasi parti gruplarının Türkiye Büyük Millet Meclisinin içinde veya dışındaki faaliyetlerine ve görevlerinin yerine getirilmesini gerektiren haller dışında, Meclis tartışmalarına katılamazlar; Başkan oy kullanamaz.

Türkiye Büyük Millet Meclisinin birleşik toplantılarında Başkanlık Divanı, Millet Meclisi Başkanlık Divanıdır."

Olayda çözümlenmesi gereken husus, Anayasa'ya göre Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı unvanını taşıyan bir makamın bulunup bulunmadığıdır.

Anayasa'nın 63 üncü maddesinde bu konuya değinilmemiş olduğundan bu maddenin dâva ile ilgisi yoktur. Bu konu 84 üncü maddede ele alınmıştır. Bu maddenin birinci fıkrasında meclislerin

Esas No.:1965/38
Karar No.:1966/7

Başkanlık Divanlarından söz edilmiş ve bunların ne şekilde kurulacağı gösterilmiştir. Aynı maddenin ikinci fıkrasında Millet Meclisi ve Cumhuriyet Senatosu Başkanlarının seçilmeleri usulü belirtilmiş olmakla birlikte birinci fıkrada da, bu iki meclisin ve bunların başkanlık divanlarının kastedildiği anlaşılmaktadır. Nitekim maddenin son fıkrasında Türkiye Büyük Millet Meclisinin Birleşik Toplantıları hakkında ayrı hüküm konulmuş ve bu toplantılarda Başkanlık Divanının, Millet Meclisi Başkanlık Divanı olduğu açıklanmıştır.

Anayasa Koyucusu, 84 üncü maddenin son fıkrası ile, Millet Meclisi Başkanlık Divanına, birleşik toplantılara münhasır olmak üzere Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlık Divanı görevini vermiştir. Amaç bundan ibaret olup bunun dışına çıkılarak bu hükümlerle ayrıca bir Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlık Divanı kurulmak istendiği yolunda bir yorum yapılamaz. Anayasa koyucusunun, aksini kasetse idi, hükmü ona göre koyması gerekirdi.

Anayasa'nın başka maddelerinde "Türkiye Büyük Millet Meclisi" ve "Türkiye Büyük Millet Meclisi Birleşik Toplantıları" deyimleri kullanılmıştır. Buna karşılık hiç bir maddesinde "Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlık Divanı veya Başkanlığı" deyimleri geçmemektedir.

Anayasa'nın 85 inci maddesinde, Türkiye Büyük Millet Meclisinin ve Meclislerin çalışmalarını, kendi yaptıkları içtüzüklerin hükümlerine göre yürütmeleri öngörülmüştür. Buna uyularak Türkiye Büyük Millet Meclisi için kabul olunan İçtüzüğün I inci maddesinin ilk fıkrasında, Anayasa'nın 84 üncü maddesinin son fıkrasına muvazi olarak, Türkiye Büyük Millet Meclisi Birleşik Toplantısı Başkanlık Divanının, Millet Meclisi Başkanlık Divanı olduğu açıklanmış ve ikinci fıkrasında (Türkiye Büyük Millet Meclisi Birleşik Toplantısı Başkanı) deyimini kullanılmıştır. İçtüzükte de Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlık Divanından veya Başkanından söz edilmemektedir. İçtüzüğün bu maddesi de Anayasa'nın 84 üncü maddesinin son fıkrası gibi mânalandırılmalıdır.

Anayasa ile sözü geçen İçtüzüğün bu hükümleri karşısında, özetle denebilir ki, Türkiye Büyük Millet Meclisinin toplantıları, Millet Meclisi ile Cumhuriyet Senatosunun bir araya gelmeleri ile birleşik olarak yaptıkları toplantılardan ibaret olup bu toplantılar için ayrıca seçilmiş bir başkanlık divanı ve başkan yoktur, bu görevi Millet Meclisi Başkanlık divanı yapmaktadır. Anayasa'da Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı adını taşıyan bir makam öngörülmemiştir.

Böyle olunca, (Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı) adını taşıyan bir makamın kanunla ihdas edilemeyeceğini, aksi halde, bu yasama tasarrufunun Anayasa'ya aykırılığını kabul etmek gerekir.

695 sayılı Kanununun, iptali istenilen 3 üncü maddesi ile, bu makam ihdas edilmekte ve buna, kanunu yürütmek görev ve yetkisi de verilmektedir. Bundan ötürü bu madde hükmü Anayasa'ya ve özellikle Anayasa'nın 84 üncü maddesine aykırıdır.

Öte yandan Anayasa'nın 4 üncü maddesinde (Son fıkranın son cümlesi) hiç bir kimse veya organın, kaynağını Anayasa'dan almayan bir Devlet yetkisini kullanamayacağı yazılıdır. Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı sıfatını taşımak ve kanun hükümlerini yürütmek, Devlet yetkilerindedir. Anayasa'da yeri olmayan bir organ yaratarak ona bu yetkileri vermek Anayasa'nın bu hükmünü de zedelemektedir.

Bu nedenlerle dâva konusu madde hükmünün iptali gerekir.

SONUÇ:

Esas No.:1965/38
Karar No.:1966/7

1- 5509 sayılı Kanuna ek 6341 sayılı Kanunun 1 inci maddesini değiştiren 695 sayılı Kanunun 3 üncü maddesinin, Anayasa'ya aykırı bulunduğundan iptaline Üyelerden Hakkı Ketenoęlu'nun muhalefeti ile ve oyçokluğu ile,

2- İşbu iptal hükmünün, Anayasa'nın 152 nci ve 44 sayılı Kanunun 50 nci maddelerinin ikinci fıkraları uyarınca 8/6/1966 gününde yürürlüğe girmesine oybirliği ile;

8/2/1966 gününde karar verildi.

Başkan	Başkanvekili	Üye	Üye
Lütfi Akadlı	Rifat Göksu	Asım Erkan	Şemsettin Akçoęlu

Üye	Üye	Üye	Üye
İbrahim Senil	İhsan Keçecioęlu	A. Şeref Hocaoęlu	Salim Bařol

Üye	Üye	Üye	Üye
Celalettin Kuralmen	Hakkı Ketenoęlu	Sait Koçak	Muhittin Gürün

Üye	Üye	Üye
Ahmet Akar	Muhittin Gürün	Lütfi Ömerbař

MUHALEFET ŞERHİ

695 sayılı Kanunun üçüncü maddesi Anayasa'da yeri bulunmayan bir makama, Büyük Millet Meclisi Başkanlığına görev vermektedir. Bu yönden Anayasa ile dâva konusu madde hükümleri arasında çelişmezlik bulunmamaktadır. Çünkü Anayasa'nın 84 üncü maddesiyle sadece Millet Meclisi ve Senato Başkanlıklarından bahsedilmektedir. Büyük Millet Meclisi Başkanlığı diye bir makam Anayasa ile yaratılmış değildir.

Böyle olunca dâva konusu madde Anayasa'da bulunmayan ve yasama organı ile ilişkin olduğu için ancak Anayasa ile gerçekleştirilebilecek olan bir başkanlık kabul ederek ona vazife vermiştir. Bu başkanlık için Anayasa'da olumlu veya olumsuz bir hüküm bulunmadığına göre bulunmayan bir merci'e görev yükleyen 695 sayılı Kanun hukuka ve mantıka aykırı düşse bile Anayasa'ya aykırılığı düşünülemez. Bu kanun, bulunmayan bir makama görev verdiği için yürürlük

Esas No.:1965/38

Karar No.:1966/7

imkânından mahrum bir kanundur. Bunun için Anayasa'ya aykırı olduğundan bahisle iptal edilmesine katılmıyorum.

Üye

Hakkı Ketenođlu